

דף עד.

עין משפט א.ב.

או"ח סימן שיט בעיף א

א. הבורר אוכל מתוך פסולת^א או מין אחד ממניני אוכלין בכלי המיוחד
 לברירה כגון נפה וכברה^ב חייב חטאת, ובכלים שאינם מיוחדים לכך
 כגון קנון או תמחוי פטור אבל אסור^ג.
 בירר בידו האוכל כדי לאוכלו לאלתר^ד מותר.

הגה: כל מה שבורר לצורך אותה סעודה שמיסב בה^ה נקרא לאלתר.

ג. שבת ע"ד, ורמב"ם בפ"ח. הבורר היא אחת מל"ט מלאכות שחייבים עליה סקילה במזיד
 ובהתראה, ובשוגג חטאת.

ד. שזוהי דרך ברירתו, ואפי' לאכול לאלתר חייב אם בירר בכלי המיוחד לכך, ב"י.

ה. הגם שאין כלים אלו מיוחדים לברירה אסור דדמי לברירה, וחייב חטאת לא הוי,
 דכלאחר יד הוא, אבל ביד לא דמי לבורר כלל, וע"כ מותר לכתחלה כי זה דרך אכילתו
 בכך. ואפי' לברור חצי שיעור שהוא פחות מגרורת בכלי שאינו מיוחד אסור, דחצי שיעור
 אסור מן התורה. כה"ח אות ה'.

ו. אבל לאוצר חייב, טור. וכשמברר בידו לאוכלו לאלתר שמותר אפי' שמניחו אח"כ
 בכלי אחר לפני אכילתו מותר. ב"י.

ז. ודוקא אוכל מתוך הפסולת, מ"א ס"ק ב', ואפי' אם האוכל מרובה ויש טרחא יותר בברירת
 האוכל אפי' צריך דוקא לברור האוכל כמ"ש בסעיף ד' ברמ"א.

ח. ואם בירר ע"מ לאוכלו לאלתר ונמלך והניחו לסעודת בין הערביים לא טוב עשה, אך
 חיוב חטאת אין כאן דמלאכת מחשבת אסרה תורה, כ"כ במשב"ז אות ב'.

ט. ולאלתר שכתב בשו"ע היינו לאותה סעודה, ט"ז ס"ק א'.

י. גם להאכיל לבהמה בורר ביד אוכל מתוך הפסולת להאכילה לאלתר שזה דרך אכילה,
 ודוקא במלאכת בורר לאלתר וע"מ לאכול וביד שזה דרך אכילה מותר ולא בשאר מלאכות,
 מ"א בסי' ש"כ ס"ק ז'.

יא. היינו גם לפני הסעודה. וכתב הב"י בשם רי"ו שאם בורר אחר הסעודה לצורך
 סעודה אחרת באותו יום עצמו הוי לאלתר. ואם הוא בתוך הסעודה אינו יכול לברור רק
 לאותה סעודה עצמה.

יב. אבל המרדכי כתב שצריך לאכול קצת מיד אחרי ברירתו אז הוי לאלתר אבל אם אוכל
 רק אחרי שעה הוי כלאוצר ואסור, וכתב הב"י שכך משמע מדברי הרמב"ם וכך דעתו כאן
 בשו"ע, וכ"כ המ"א בסי' שכ"א ס"ק ט"ו. וכתב הבן איש חי פ' בשלח אות א' דאם בורר
 לסעודה שעומד להתחיל בה בפחות משעה מותר, ואע"פ שהסעודה נמשכת כמה שעות,
 כה"ח אות י"א.

הגה: אפי' אחרים אוכלים עמו ק' מותר לברור להם לאלתר ר'.

עין משפט ג.

או"ח סימן שיט פעיף ד

ד. הבורר פסולת מתוך אוכל ש' אפי' ביד אחת חייב ת.

ק. לאו דוקא אלא אפי' בורר רק לצורך אחרים בלבד מותר כ"כ הברכי יוסף אות א' אך יש חולקים וע"כ יש להחמיר שהבורר יאכל מאותו דבר שברר. כה"ח אות י"ג.
 ר. ודוקא אוכל מתוך הפסולת, גם בסלט שמכניס לפני הסעודה יש לזהר בזה, ואפי' אין העלין פסולת גמורה שיש לאכלם בשעת הדחק ג"כ אסור לברור אותם ולזורקם, מ"א ס"ק ג'.

ומה שנהגו לחתוך המעופש מותר דזה אינו אלא כקליפת התפוחים וכהסרת הקוצים הדקים מן הדגים דזה מותר סמוך לאכילתו דזה דרך אכילה, ואפי' לקרוע הנייר הנדבק בעוגות מתירים מטעם זה בשעת האכילה, וכ"כ המשב"ז באות ג'. וכה"ח אות ט"ו.
 ורק צריך לזהר לא לברור הירק או הסלט עד אחרי שיצאו מביהכנ"ס שיהיה בתוך שעה לפני הסעודה. כה"ח אות ט"ז.

ו. לברור קטניות המתולעים ביד אסור מדרבנן וכ"ש הקליפה מהקטניות אע"פ שראויה לאכילה ע"י הדחק מדרבנן אסור כ"כ בא"א אות ג'. וכן פירות שנפלו לארץ ונתערבו בעפר וצרורות יזהר לברור רק מה שצריך לאותה סעודה ולא יותר, ויברור האוכל ואם יברור יותר ממה שצריך יש חשש חיוב, ח"א כלל כ' אות ד'.

עלים המעופשים אם הם עלים מופרדים יברור הטובים ואם עלים מודבקים שהעלים מבחוץ מעופשים כמו בעלי כרוב או חסה מוציא המעופשים דהו"ל כמסיר הקליפה לאכול הפרי שבתוכה, ברכי יוסף. כה"ח אות י"ט.

ש. וביו"ט אם הפסולת היא מועטת עדיף לברור הפסולת מתוך אוכל. עיין בס' תק"י סעיף ב' ג', מ"א ס"ק ז'.

ת. ואפי' לאוכלו לאלתר, אבל בברכי יוסף הביא פלוגתא בזה אם חייב, אך דעת השו"ע משמע כדעת האוסרים, כה"ח אות מ"א.

ו. אבל מותר להוציא יתוש או זבוב מכוס משקה דאין ברירה בלח, דכאן מבורר ועומד שצף למעלה כ"כ המהריט"ץ בתשובה סי' ר"ג וכן הסכים הברכי יוסף. אבל הט"ז בסוף סימן זה ובס' תק"ו ס"ק ג' הביא בשם הראב"ד דאסור משום בורר אלא יקח עם קצת מהמשקה. וכתב הבן איש חי ב' בשלח אות י"ב דנכון לעשות כן או שישפוך היתוש מהכוס עם מעט מהמשקה. כה"ח אות מ"ב.

ז. הבורר עצמות דג תחלה כדי לאכלו או עצמות מהבשר שבו אין זה בורר אלא דרך אכילה ודלא כהחולקים, כה"ח אות מ"ד.

הסוחט לימון על בצים או על סלט ונפלו גם גרעיני הלימון אסור להוציאם משם דהוי בורר פסולת מתוך האוכל, ואם יש עליהם קצת אוכל ורוצה למצוץ אותם לפני שיזרקם מותר להוציאם ולמצוץ אותם ולזורקם. כה"ח אות מ"ו.

ח. גרעיני אבטיח ינער אותם מקודם ומה שלא נפל מותר להוציאם כי זה דרך אכילה ואין מחייבים אותו להכניסם לפה ולהוציא אותם כי אין זה דרך אכילה, ומ"מ יוציא אותם בשינוי כלאחר יד. כה"ח אות מ"ז, מבן איש חי ועוד.

מותר להפריד הגרעין מהתמרה בידו דהו"ל בורר אוכל מתוך פסולת כשמפרידם זה מזה, וה"ה במשמים וכיוצא, אבל בענבים ישים אותם בפיו ויוציא הגרעינים אבל לא יעשה כן ביד. כה"ח אות מ"ח.

את הספרים "דף היומי עין משפט על הדף" ו"מנחת אשר", של הרב מ. אלהרד שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 0584150477 email: minchat.aaa@gmail.com

הגה: אפי' האוכל מרובה ^א ויש יותר טרחא בברירת האוכל, אפ"ה לא יברור הפסולת ^ב, ואפי' כדי לאוכלו לאלתר.

אור"ח סימן שיט פעיף א

עין משפט ד.

עין לעיל עין משפט אות א.ב.

אור"ח סימן שיט פעיף ב

ב. הבורר אוכל ^ג מתוך פסולת בידו להניחו אפי' לכו ביום, נעשה כבורר לאוצר וחייב.

אור"ח סימן שיט פעיף ג

עין משפט ה.

ג. היו לפניו ב' מיני אוכלין מעורבין בורר בידו אחד ^ד כדי לאוכלו מיד ^ה, אבל בירר כדי להניח גם לכו ביום חייב.

הגה: שני מיני דגים ^ו הוי שני מיני אוכלין, ואסור לברור אחד מחבירו אלא יקח בידו אותו שרוצה כדי לאוכלו לאלתר, ואע"פ שהחתיכות גדולות

וי פיסטוקים מותר לפצחם ביד ולזרוק הקליפה ולאכלם לאלתר כי זהו דרך אכילה ולא בורר, שם אות מ"ט.

א. בטור כתב דאם הפסולת מרובה אסור לטלטלו דהאוכל בטל ברוב הפסולת אבל אגוזים ושקדים המעורבים בקליפתן הגם שהקליפות הם הרוב מותר לטלטלם דדרכם בכך והוי כמו שומר לפרי, ומדברי השו"ע משמע דגם אם הפסולת מרובה בורר האוכל מתוכו ודלא כהב"ח שכתב להחמיר בזה, כה"ח אות נ'.

ב. ואם רוצה לברור הפסולת לתת אותה לכהמתו לאלתר הרי זה מותר דנחשב כאן הפסולת לאוכל. כה"ח אות נ"א.

וי ואם בשעת האכילה הפסולת מעכבת אותו גם פסולת מתוך אוכל מותר. פ"ת מספר הקובץ על רמב"ם פ"ח.

ג. כלומר אפי' אוכל מתוך פסולת אם זה לאחר זמן חייב.

ד. ואותו אחד שרוצה לאוכלו עתה חשוב אוכל, והשני שלא רוצה לאוכלו נחשב לפסולת ואסור לבררו. טור.

ה. היינו באותה סעודה. וגם בב' כלים המעורבים שייך ברירה, רש"י בשבת ע"ד ע"ב, ט"ז ס"ק י"ב, וזה שרוצה כעת להשתמש בו נחשב לאוכל והשני פסולת.

וי אם תלויים כמה בגדים ביחד על קולב ומוכרח לסלק מתחלה כל הבגדים כדי לקחת הבגד שהוא צריך, או מונחים כמה בגדים יחד זה על זה והבגד או הכלי שרוצה הוא למטה לא הוי בכלל בורר דלא גרע מעלין המעופשים העוטפים הטובים דמותר. כה"ח אות כ"ה.

ו. בתה"ד סי' נ"ז נסתפק בזה ונטה להחמיר משום ספק חטאת, ב"י, ואם בירר בדיעבד אין לאסור לאוכלו באותו יום דספיקא דרבנן ולקולא, משב"ז אות ב'. וה"ה בב' מיני בשר כגון עוף ובקר דמאי שנא.

וניכרות בפני עצמם.

הגה: אבל במין אחד ז' אע"פ שבירר חתיכות גדולות מתוך הקטנות לא נקראת ברירה ח'.

הגה: אפי' היו לפניו ב' מינים ומשניהם בורר חתיכות הגדולות או הקטנות מותר כיון שאינו בורר מין אחד מתוך חבירו.

עין משפט ו. או"ח סימן שיט פעיף ה

ה. הבורר תורמוסין שאינם מבושלים מתוך הפסולת שלהם חייב כיון שנקרא שהוא בורר פסולת ט' מתוך אוכל, מכיון שהפסולת של

ז. שם בתה"ד כתב דבמין אחד לא שייך ברירה, ב"י. אבל הט"ז בס"ק ב' חולק ודעתו דאפי' במין אחד שייך ברירה והאחרונים חלקו על הט"ז ומ"מ הח"א כתב דנכון להחמיר, כה"ח אות ל'.

ח. ואם קצתם אינם ראויים לאכילה אלא ע"י הדחק פטור אבל אסור, מ"א ס"ק ה'. וְאם היא מצה שריסקו אותה, ויש בה פרוורין גדולים אסור לברור הגדולים מתוך הקטנים דמה שטחנו הוא כקמח וכשני מינים חשובים, מ"א ס"ק ה'. ולפ"ז יש לזהר שלא לברור במלח הנידוך הגרגרים הגדולים דזה דומה למצה שטחנו אותה והוי כשני מינים. וְגם במין אחד גדולים וקטנים אם מקצת מהם אינם טובים או שרופים בודאי יש בזה ברירה.

וְדג מטוגן ודג מבושל המעורבין הוי כשני מינים לענין ברירה. ה"ה במין אחד שחלוקים בטעמם או בשמם הוי כשני מינים כגון תפוחים חמוצים ומתוקים המעורבים יש להם דין של שני מינים. כה"ח אות ל"ג.

הבורר ע"מ לאוכלו בין הערביים ואח"כ נמלך ורוצה לאוכלו מיד בסעודה הסמוכה לא תיקן האיסור דהכל הולך אחר המחשבה דמלאכת מחשבת אסרה תורה.

וְאבל אם בירר כדי לאכול לאתרוג ועל דעת לשייר ממנו לבין הערביים לכ"ע חייב מן התורה וצריך להזהיר כשעושים סלט לסעודת שחרית שלא יעשו ע"מ שישאר גם לסעודה שלישית, שאז יש חיוב גם אם בירר אוכל מתוך הפסולת ובידו, ואם עושה לכבוד האורחים שממלא קערה גדולה הגם שיודע שלא יאכלו הכל בזה מותר. רב פעלים ח"א סי' י"ב. כה"ח אות ל"ו.

אם בירר במזיד בשבת דאסור לו לעולם כמבואר בריש סי' שי"ח ואח"כ חזר ועירב הפסולת עם האוכל כמו שהיה, אפ"ה אסור לו לברור אוכל מתוך הפסולת ולאכול לאתרוג, רב פעלים שם סי' י"ג.

וְבירר לצורך אותה סעודה אוכל מתוך פסולת, ונאנס ולא אכל באותה סעודה מותר לאכול את זה בבין הערביים, כה"ח אות ל"ח.

וְהבורר עצים חייב, ושיעורם כדי לבשל בהם גרוגרת, אבל בכלים ובגדים בכל שהוא יש חיוב בורר, כה"ח אות ל"ט.

ט. מלשון הרמב"ם בפ' ח', אבל הטור כתב דתורמוסין שלנו שאין שולקין אותם כמו בזמן הגמ' מותר לבררם מתוך הפסולת שלהם.

את הספרים "דף היומי עין משפט על הדף" ו"מנחת אשר", של הרב מ. אלאחד שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 0584150477 email: minchat.aaa@gmail.com

התורמוסין ממתקת התורמוסין כשמבשלים אותם עמה.

דף עד :

אור"ח סימן שכא סעיף יב

עין משפט א.

יב. יא. המחתיך הירק י' דק דק חייב משום טוחן.

הגה: ה"ה דאסור לחתוך גרוגרות וחרובין לפני הזקנים ב'.

הגה: מותר לפורר לחם ל לפני התרנגולים הואיל וכבר נטחן אין לחוש דאין טוחן אחר טוחן.

הגה: כל זה שמחתך הירק דק דק חייב היינו בחותך ומניח, אבל אם לאכלו מיד הכל מותר כ' כמו בבורר.

י. היינו ירק התלוש מבעוד יום, ואפי' בירקות שראויים לאוכלם חיים יש בהם משום טוחן. כה"ח אות ס"ו.

ו' וכתב הב"י בשם הרשב"א שהיינו שמחתך דק דק כדי לאוכלו למחר או לאחר זמן אבל לאוכלו מיד מותר דלא אסרו על האדם לאכול מאכלו חתיכות גדולות או קטנות. ואפי' אם אדם מחתך לצורך בני הסעודה מותר לאלתר.

וכתב הב"ח דעל הרשב"א סומכין בסעודות גדולות לחתוך דק דק, ומ"מ יש לזהר לחותכם חתיכות גדולות, כ"כ הב"י.

כ. ולענין לרסקם צריך ב' שינויים כמו במלח, והמיקל בשינוי אחד אין למחות בו אך ראוי להחמיר בב' שינויים, כה"ח אות ע"א.

ו' ודוקא לפני הזקנים אסור לחתוך גרוגרות וחרובין אבל לפני מי שיכול לאוכלו בלי חיתוך מותר גם לחתוך, מ"א ס"ק י"ד.

ל. אפי' דק דק ולהניחו לאחר זמן, אבל הח"א בכלל י"ז אות ד' כתב דוקא לאלתר מותר. כה"ח אות ע"ד.

מ. ה"ה שהתרנגולים יאכלו אותו מיד, או העכו"ם יאכל אותו מיד מותר.

ו' וכן מותר לפרק ההדס התלוש כדי שיהיה ריחו נודף להריח בו מיד, ברכי יוסף אות א'. ועיין בסי' שכ"ב ובכה"ח אות כ"ה, דאם ההדס יבש מותר לפוררו ביד ע"מ להריח בו מיד ואם לאו אסור משום טוחן.

ו' והחותכים הבצלים והצנון דק דק שעה או שעתיים לפני הסעודה קרוב הדבר לומר שחייב והבצלים אסורים באכילה, ח"א כלל י"ז אות ב'.

אבל לדוך אותם גם ע"מ לאכלם מיד אסור, אבל מותר לרסקן בשינוי גדול. כה"ח אות פ'.

עין משפט י.

אור"ח סימן שיז סעיף א

א. הקושר קשר של קיימא^ב וגם מעשה אומן חייב כמו קשר הגמלים והספנים, אבל קשר של קיימא ואינו מעשה אומן פטור אבל אסור, וה"ה מעשה אומן ואינו של קיימא.

הגה: ויש חולקים וס"ל דכל קשר של קיימא אפי' אינו מעשה אומן חייבין עליו^ס.

הגה: י"א דכל קשר שאינו עשוי להתירו באותו יום נקרא קשר של קיימא^ע, וי"א עד^פ שבעה ימים.

א. ב. קשר שאינו של קיימא ואינו מעשה אומן מותר לקשרו לכתחלה.

ג. שבת קי"א במשנה וגמ' קי"ב. הכלל בזה יש ג' חילוקי דינים, להרי"ף והרמב"ם והשו"ע אם הוא קשר של קיימא שדעתו שיהיה קשור כך לעולם והוא ג"כ מעשה אומן חייב חטאת בין על קשירתו בין על התרתו, ואם הוא קשר של קיימא ואינו מעשה אומן פטור אבל אסור. ואם אינו מעשה אומן ואינו של קיימא מותר לכתחלה. ודעת הרא"ש והטור והרמ"א דלא תלוי כלל במעשה אומן אלא העיקר אם עשוי לעמוד כך לעולם חייב חטאת ואם אין דעתו לקשרו לעולם תלוי במחלוקת אם אין דעתו להתירו עד ז' ימים פטור אבל אסור, אבל דעתו להתירו תוך ז' ימים מותר אף לכתחלה. ודעת הכלבו דוקא אם יש בדעתו להתירו באותו יום עצמו הוא שמותר לכתחלה אבל יותר מאותו יום פטור אבל אסור.

והגם שאין לנו היום ביה"מ להקריב חטאת נפ"מ לענין פסולי עדות דאם עבר על מה שחייב חטאת בשוגג ועשה הדבר במזיד נפסל לעדות מן התורה, ואם קידש אשה בפני אותו עד א"צ גט, אבל בעד שעבר על מה שאסור אבל פטור אינו נפסל אלא מדרבנן וצריכה גט אם קידש בפניו. ועוד דפסולי עדות מדרבנן צריכים הכרזה כמ"ש בחו"מ סי' ל"ד.

ס. זו דעת הרא"ש והטור. כל שראוי למאכל בהמה מותר לקשור בהם בשבת דלא שייך בו קשר של קיימא, רמב"ם פ' י' הלכה ד'. ודוקא בגמי לח דכשתיבש יתנתק אבל בקש או בעלין של לולבין אפי' לחין דינו כקש ותבן שאינו מתנתק ואסור, כ"כ בח"א כלל כ"ז אות ח'. אך לדעת רש"י גם במאכל בהמה שייך בזה קושר ועיין בס"ד ובכה"ח שם אות ט"ז. ועיין בכה"ח אות י' ואות י"א.

ע. ואם עשוי להתירו בו ביום מותר ולדידם אפי' ב' קשרים זה על זה במקום שעשוי להתירם באותו יום מותר להתירם ולקשרם אפי' שבכה"ג זה מעשה אומן, אולם לדעת הרי"ף והרמב"ם והשו"ע אסור, ומ"מ קשר ועליו עניבה לכ"ע מותר אם הוא עתיד להתירו בו ביום, ובעניבה לבד מותר אפי' אם ירצה שיעמוד כך ימים רבים, כה"ח אות י"ב. גם בקשר שאינו עשוי להתירו באותו יום לדעה זו פטור אבל אסור אבל להתחייב רק בדעתו לעמוד לעולם או לימים רבים. כה"ח אות י"ג מאחרונים.

פ. ולא עד בכלל דהיינו פחות מז' ימים מותר אפי' לכתחלה ויותר מז' ימים פטור אבל אסור, מ"א ס"ק ב'. אבל דעת הט"ז דכל שהוא יותר מיום אחד פטור אבל אסור גם לדעה זו.

הגה: והתרתו ^ז דינו כמו לענין קשירתו.

א. ג. לצורך מצוה כגון שקושר למדוד אחד משיעורי תורה מותר לקשרו בקשר שאינו של קיימא אפי' הוא מעשה אומן ^ק.

הגה: וי"א דיש ליזהר ^ר שלא להתיר שום קשר שהוא של שני קשרים זה על זה, שאין אנו בקיאים מה הוא קשר של אומן שאפי' אינו של קיימא אסור לקשרו וה"ה להתירו.

הגה: ובמקום צער ^ש אין לחוש דאינו אלא אסור דרבנן, ובמקום צער לא גזרו.

צ. ^ו המתיר חייב רק בעל מנת לקשור כ"כ הב"י בשם הרא"ש. והיינו מן התורה אבל מדרבנן אסור להתיר אפי' שלא על מנת לקשור ב"י ולבוש. ועיין בכה"ח אות י"ז.

ק. ^ו וצ"ל דמיירי שא"א בענין אחר, מ"א ס"ק ג'. וכיון שדעת רש"י ותוס' ועוד דאפי' במקום מצוה אסור יש ליזהר היכא דאפשר לעשותו בעניבה. כה"ח אות כ'.

ר. ^ו להרי"ף והרמב"ם דבעינן תרתי לחיוב חטאת מ"מ באחד מהם פטור אבל אסור. אבל לדעת הרא"ש שהעיקר שלא יהיה של קיימא ב' קשרים ע"מ להתירם בו ביום מותר לקשרם וכן להתירם, מ"מ לענין דינא יש להחמיר כהרי"ף והרמב"ם והשו"ע ואפי' הרמ"א כתב שכן נוהגין להחמיר. כה"ח אות כ"ה.

ש. ויש חולקים אפי' במקום צער, ועיין בכה"ח אות כ"ו.

^ו ובמקום שמותר להתירו ואינו יכול להתירו מותר גם לחתכו רק שלא יעשה כן בפני עם הארץ כדי שלא יקל יותר, כה"ח אות כ"ח מח"א.

^ו כל קשר שלא נעשה לקיום זמן רב מותר להתירו ע"י גוי דהוי שבות דשבות לצורך שבת, כה"ח אות ל"ב מח"א.